

Przedmowa

Niniejsza monografia została poświęcona zagadnieniu współuczestnictwa procesowego w postępowaniu cywilnym i sądownoadministracyjnym, którego definicję legalną na gruncie procedury cywilnej zawiera art. 72 i n. KPC¹. Powołane przepisy stanowią niejako „bazę normatywną” dla zawartych w opracowaniu rozważań, których celem będzie omówienie całokształtu regulacji odnoszących się do współuczestnictwa w procedurze cywilnej oraz sądownoadministracyjnej. Realizacja wskazanego celu wymagała zaś uwzględnienia w niezbędnym zakresie przepisów zawartych w powołanym Kodeksie oraz w ustawie – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi², a także w Kodeksie cywilnym³, Kodeksie spółek handlowych⁴, Kodeksie postępowania administracyjnego⁵, w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁶, w Ordynacji podatkowej⁷ oraz w innych regulacjach szczególnych.

Takie ukształtowanie zakresu przedmiotowego opracowania może budzić zastrzeżenia, skoro zagadnienie współuczestnictwa pojawia się również na gruncie innych postępowań. Wskazane zawężenie tematyczne jest jednak uzasadnione. Po pierwsze, zauważenia wymaga, że regulacje postępowania sądownoadministracyjnego mają swoją genezę w unormowaniach procedury cywilnej, zawierającej rozwiązania ugruntowane przez lata w postępowaniu sądowym i recypowane następnie na grunt postępowania przed sądami administracyjnymi. Po drugie, przepisy tychże procedur są do siebie w znacznym stopniu zbliżone, a w pewnych zakresach wręcz identyczne. Zwrócić należy ponadto uwagę, że nie tylko w odniesieniu do postępowania cywilnego lecz również na obszarze postępowania sądownoadministracyjnego możemy mówić o swoistej kontradiktoryjności procesu. Istotnym jest bowiem, że stronami postępowania prowadzonego przed sądem administracyjnym są skarżący oraz organ, którego działanie lub bezczynność jest przedmiotem skar-

¹ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101), dalej KPC.

² Ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2012 r. Nr 270 ze zm.), dalej PostAdmU; ustawa ta obowiązuje od 1.1.2004 r. i wprowadzona została w życie na mocy art. 2 ustawy z 30.8.2002 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1271 ze zm.).

³ Ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 121), dalej KC.

⁴ Ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030), dalej KSH.

⁵ Ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 267 ze zm.), dalej KPA.

⁶ Ustawa z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.), dalej KSCU.

⁷ Ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 749 ze zm.), dalej OrdPod.

gi, a więc podmioty o – z założenia – sprzecznych stanowiskach procesowych. Struktura tego postępowania ukształtowana jest zatem jako spór prowadzony przed niezawisłym sądem, w którym pozycja jednostki i organu, dotąd nierównorzędna, zostaje ukształtowana w oparciu o zasadę równości. Dostrzegając wymienione podobieństwa obu postępowań nie można oczywiście pomijać przy tym ich odmienności, podyktowanych w szczególności przedmiotem rozpoznawanych spraw, zakresem ochrony prawnej, ograniczonej w przypadku sądownictwa administracyjnego wyłącznie do kryterium legalności zaskarżanych działań administracji publicznej, czy też innym ukształtowaniem systemu środków odwoławczych w obu procedurach.

Wykładnia unormowań odnoszących się do współuczestnictwa procesowego zarówno na obszarze postępowania cywilnego, jak i postępowania sądowoadministracyjnego stanowi przedmiot polemik i rozbieżności w orzecznictwie oraz doktrynie. Zagadnienie współuczestnictwa procesowego znalazło tymczasem swoje szerokie opracowanie jedynie w monografii „Współuczestnictwo procesowe (Istota – zakres – rodzaje)” autorstwa prof. *M. Jędrzejewskiej*, która ukazała się w 1975 r. Pamiętać natomiast trzeba, że od tamtej pory nastąpiło wiele zmian zarówno w sferze prawa procesowego, jak również prawa materialnego, które niewątpliwie oddziałują na obecny kształt tej instytucji. Na gruncie postępowania sądowoadministracyjnego wyekspozowania wymaga w szczególności uchwalenie w 2002 r. nowej ustawy procesowej, mającej stanowić w zamierzeniu ustawodawcy całościową regulację tego postępowania. Pominęłabym tutaj dodatkowy przypis

Powołane wyżej okoliczności przekonują zatem o potrzebie podjęcia badań nad zagadnieniem współuczestnictwa procesowego, ukierunkowanych na zweryfikowanie tej instytucji pod kątem zupełności oraz spójności jej unormowań, a także mających na celu ustalenie czy aktualnie obowiązujące regulacje współuczestnictwa procesowego zagrażają sprawności oraz szybkości prowadzonego postępowania sądowego. Podczas interpretacji przepisów odnoszących się do zagadnienia współuczestnictwa, nie można przy tym poprzestać wyłącznie na zbadaniu regulacji zawartych w przepisach wymienionych procedur, lecz należy odnieść się również do innych unormowań, w których pojawia się przedstawione zagadnienie. Podkreślenia równocześnie wymaga jednak, że zasadniczym celem niniejszego opracowania było przede wszystkim przedstawienie praktycznego wymiaru zagadnienia współuczestnictwa w aspekcie jego funkcjonowania w postępowaniach przed sądem cywilnym i sądowoadministracyjnym.

Na płaszczyźnie postępowania cywilnego analiza współuczestnictwa zmierza do ustalenia czy regulacje dotyczące współuczestnictwa procesowego obejmują całokształt konfiguracji podmiotowych odnoszących się do tej instytucji, jak również w jakim zakresie interpretacja przepisów zawartych w tej procedurze jest najbardziej problematyczna. Rozważaniem objęte zostały ponadto najczęściej pojawiające się w praktyce sądowej konfiguracje współuczestnictwa procesowego.

Na gruncie postępowania sądowoadministracyjnego natomiast w pierwszej kolejności podjęta została próba udzielenia odpowiedzi na pytanie czy w ramach przepisów *PostAdmU* ujęta została w ogóle instytucja współuczestnictwa procesowego, skoro obecnie w ustawie tej brak jest odesłania w powołanym zakresie do przepisów *KPC*. Pozytywne ustalenia w tej materii implikowały z kolei potrzebę oceny regulacji tej ustawy pod kątem kompleksowości oraz dostosowania unormowań odnoszących się do zagadnienia

współuczestnictwa do realiów postępowania prowadzonego przed sądem administracyjnym. Ponadto koniecznym okazało się również rozważenie zasadności oraz dopuszczalności konstruowania w tym postępowaniu instytucji współuczestnictwa procesowego w takim kształcie oraz wymiarze, jak wypracowane zostało to na gruncie procedury cywilnej. Przeprowadzona w tym zakresie analiza zmierza przede wszystkim do ustalenia czy postacie współuczestnictwa funkcjonujące w postępowaniu cywilnym są adekwatne do kumulacji podmiotowych występujących na obszarze postępowania sądowoadministracyjnego. Zwrócić należy jednocześnie uwagę, że prawidłowe wskazanie, kto może być współuczestnikiem w sporze prowadzonym przed sądem administracyjnym, jak też określenie wzajemnych relacji pomiędzy współuczestnikami, w wielu przypadkach związane jest z koniecznością sięgnięcia do konfiguracji podmiotowych występujących na obszarze postępowania administracyjnego. Przy rozważaniu wszakże zakresu w jakim konfiguracje podmiotowe z fazy postępowania administracyjnego podlegać będą przeniesieniu na grunt postępowania sądowego niezbędnym okaże się również odniesienie do zasadniczych odmienności postępowania administracyjnego w stosunku do postępowania sądowoadministracyjnego, zwłaszcza zaś w aspekcie podstawowych funkcji obu procedur oraz specyficznego kontradyktoryjnego charakteru relacji zachodzących pomiędzy podmiotami postępowania prowadzonego przed sądem administracyjnym.

Publikacja stanowi zmodyfikowaną wersję pracy doktorskiej, której publiczna obrona odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 10.6.2013 r.

Chciałabym podziękować osobom, które bardzo pomogły mi w powstaniu tego opracowania i wspierały mnie w trudnym dla mnie wówczas okresie. Przede wszystkim dziękuję prof. dr hab. *T. Wosiowi* za inspirację w sięgnięciu do problematyki współuczestnictwa procesowego i ogromne wsparcie w trakcie powstawania pracy, jak również dr hab. *H. Knysiak-Molczyk* za pomoc merytoryczną oraz trud włożony w przygotowanie opracowania. Dziękuję także dr hab. *R. Sawule* za cenne uwagi recenzyjne.

Chciałabym ponadto podziękować Pani Sędzi Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej *E. Libera-Niesporek* za okazaną mi pomoc oraz zaufanie, w którego efekcie miałam możliwość podjęcia zatrudnienia w sądownictwie powszechnym oraz zebrania wiedzy wykorzystanej w niniejszej monografii. Dziękuję także Sędziemu Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej *J. Strzygockiemu* za pomoc przy opracowywaniu rozdziału VIII publikacji. Chciałabym również wyrazić wdzięczność Panu Prezesowi Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej dr *M. Grążawskiemu* za okazaną mi ogromną życzliwość.

Dziękuję także wspianiałemu człowiekowi dr *G. Radeckiemu* za naszą długoletnią przyjaźń oraz bezcenne dla mnie wsparcie.

Warszawa, marzec 2014 r.

Barbara Barut-Skupień